

Pressmeddelande

2015-12-16

Gunnar Alexandersson
Särskild utredare
070-286 62 14

Åsa Tysklind
Huvudsekreterare
070-591 14 54

Helena Andersson
Sekreterare
072-500 03 16

Kristina Andersson
Sekreterare
072-221 81 14

Ellen Rova
Sekreterare
072-249 13 15

Anders Lundström
Sekreterare
072-240 62 59

Större förändringar i järnvägens marknadstillträde nödvändiga på sikt

”Förbättringar kan göras i många delar av järnvägens organisation, t.ex. vad gäller förutsättningarna att bedriva kommersiell persontrafik och regelutvecklingsarbetet i EU. På längre sikt krävs också större förändringar. Mot bakgrund av kommande satsningar på nya stambanor för höghastighetståg, menar jag att det krävs en förändrad modell för marknadstillträde och ett tydligare åtagande från statens sida om vad dagens och framtidens järnvägar ska användas till. Detta får också konsekvenser för kommande förhandlingar om medfinansiering av infrastruktur.”

Det säger Gunnar Alexandersson, särskild utredare i Utredningen om järnvägens organisation, som idag överlämnade slutbetänkandet *En annan tågordning – bortom järnvägsknuten* (SOU 2015:110) till infrastrukturminister Anna Johansson.

- Ett flertal frågor har inte hanterats efter de många reformerna på järnvägsområdet, vilket i vissa fall skapat låsningar och andra problem på marknaden. Jag lämnar nu ett stort antal förslag som syftar till att reda ut grundläggande förutsättningar, ansvarsförhållanden och åtaganden. Detta bör leda till en bättre fungerande järnväg, både för sektorns aktörer och för järnvägens kunder, i form av såväl resenärer som godstransportköpare. Grunden läggs då också för utvecklade samarbeten mellan aktörerna.

Utredarens förslag i urval:

- Regeringen bör närmare utreda en förändring i den långsiktiga modellen för marknadstillträdet på järnväg. En sådan utredning bör fokusera på att utreda förutsättningar för och genomförande av en modell där tillträdet för den interregionala persontrafiken regleras genom upphandling i konkurrens.
- Staten bör inte påbörja förhandlingar med kommuner och regioner om medfinansiering av höghastighetsjärnvägar och anslutande infrastruktur förrän det finns ett tydligt ställningstagande om vad de framtida nya stambanorna ska användas till, samt vilken mark-

nadstillträdesmodell som ska tillämpas på dessa banor och på det nationella nätet i övrigt.

- Regeringen bör ta initiativ till kraftfulla förbättringsåtgärder när det gäller insamling och sammanställning av statistik och andra uppgifter på järnvägsområdet.
- Regeringen bör närmare utreda lämpligheten i att långsiktigt behålla det statliga ägandet i SJ AB, Green Cargo AB, Jernhusen AB och Infranord AB.
- Regeringskansliet bör genomföra en förändring i ledning och styrning som säkerställer ett ansvarstagande för de strategiska frågorna på järnvägsområdet. Ansvaret bör inte delegeras till andra myndigheter.
- Regeringskansliet bör utarbeta en långsiktig inriktning för EU-arbetet och en handlingsplan för det internationella arbetet på järnvägsområdet.
- Regeringskansliet bör vidareutveckla arbetsmetoder för att få genomslag för svenska ståndpunkter i EU och för att säkerställa att EU-reglering och nationell lagstiftning på järnvägsområdet harmoniserar.
- Transportstyrelsen och Trafikverket bör utveckla sina arbetsmetoder för myndigheternas deltagande i regelutvecklingsarbetet i EU på järnvägsområdet.
- En större översyn av järnvägslagstiftningen bör göras, lämpligen i samband med införandet av det fjärde järnvägspaketet.
- Förutsättningarna för den kommersiellt organiserade persontrafiken bör stärkas i förhållande till den samhällsorganiserade trafiken. Detta bör ske genom ökade krav på samråd och transparens i de regionala kollektivtrafikmyndigheternas verksamhet, vilket föranleder flera ändringar i kollektivtrafiklagen.
- Trafikverket bör ta ett samlat ansvar för, och förstärka sitt arbete med, en ändamålsenlig förvaltning av myndighetens anläggningar för tjänster. Vid utvecklingen av anläggningarna bör Trafikverket särskilt beakta vikten av effektiva omlopp och tågvändningar för trafiken.
- Trafikverket bör ta ett ökat ansvar för lokalisering av anläggningar för tjänster. En strategisk plan bör tas fram som underlag för detta, och regelbundet uppdateras.
- Trafikverket bör, efter en konsekvensutredning, ta över ansvaret för tjänsten rangering på de rangerbangårdar som myndigheten förvaltar.
- Regeringen bör överväga organisationsformerna för den depåverksamhet som staten bedriver genom Jernhusen AB. Det som inte ska vara ett statligt åtagande bör successivt tas över av andra aktörer på marknaden. Det som fortsatt ska vara ett statligt

åtagande bör bedrivas i myndighetsform, och överförs till Trafikverket. Innan en överföring till Trafikverket kan göras bör det säkerställas att myndigheten har en ändamålsenlig förvaltning för anläggningar för tjänster.

- Transportstyrelsen bör fortsatt förvalta järnvägens trafiksäkerhetsregler (JTF) tills en uppdelning i offentlighetsregler respektive företagsinterna regler har gjorts.
- Transportstyrelsen bör ta fram nationella regler för lastsäkring för godstrafik på järnväg.
- Transportstyrelsen bör förstärka sitt säkerhetsarbete på järnväg, se över sin interna organisation och samla ansvaret för arbetet med järnvägssäkerhetsfrågor, samt säkerställa analyskapacitet och kompetensförsörjning på området.

Bakgrund

Regeringen tillsatte en särskild utredare den 8 maj 2013 (Dir:2013:46) med uppdrag att göra en översyn av järnvägens organisation.

Utredningen har genomförts i två steg, där första steget var en nulägesbeskrivning. Den behandlades i delbetänkandet *En enkel till framtiden?* (SOU 2013:83), som överlämnades den 2 december 2013. I det andra steget har förslag till förbättringar tagits fram, med utgångspunkt i ett stort antal utredningspunkter som precisades i regeringens tilläggsdirektiv den 3 april 2014 (Dir. 2014:52), fördelade på områdena:

- järnvägens framtida utveckling
- rollfördelning och samordning
- transporttjänster av god kvalitet på en öppen marknad
- användning och tilldelning av kapacitet
- byggande och underhåll av infrastrukturen
- tillgång till tjänster samt reglering
- tillsyn och uppföljning

I ett nytt tilläggsdirektiv (Dir. 2014:160), beslutat den 19 december 2014, pekade regeringen ut byggande och underhåll av infrastrukturen som ett särskilt angeläget område för en tidigarelagd delredovisning avseende vissa frågor. Detta resulterade i delbetänkandet *Koll på anläggningen* (SOU 2015:42), som överlämnades den 16 april 2015.

I arbetet med slutbetänkandet har utredningen fokuserat på övriga områden. Med anledning av uppdragets omfattning och tidsramar har prioriteringar gjorts som innebär att vissa frågor kommer att behöva utredas vidare i särskild ordning.

Mer information återfinns på utredningens hemsida:

www.sou.gov.se/jarnvagensorg